

Sygn. akt III AUa 607/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSO del. Beata Górską
Protokolant:	sekr. sąd. Karolina Popowicz

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2014 r. w Szczecinie

sprawy J. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o przyznanie emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 maja 2013 r. sygn. akt VI U 301/13

zmienia zaskarżony wyrok i oddała odwołanie.

SSO del. Beata Górską SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III AUa 607/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 marca 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił J. Z. prawa do emerytury w wieku obniżonym uznając, że ubezpieczony nie legitymuje się ogólnym stażem ubezpieczeniowym, jak i wymaganym ustawą 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych.

J. Z. wniósł odwołanie od tej decyzji i argumentował, że spełnia wszystkie warunki przyznania prawa do emerytury, w szczególności posiada wymagany okres pracy w warunkach szczególnych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie i wskazał, że uwzględnił jedynie 11 lat i 12 dni, jako okresy pracy w warunkach szczególnych.

Wyrokiem z dnia 24 maja 2013 roku Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim, VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 26 marca 2013 roku w ten sposób, że przyznał J. Z. prawo do emerytury od dnia 1 lutego 2013 roku poczynając.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczony (ur. w (...) r.) na dzień złożenia wniosku o emeryturę posiadał ukończone 60 lat i okres ubezpieczenia wynoszący łącznie 24 lata, 8 miesięcy i 20 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Nie przystąpił do OFE. Od 15.12.1980 r. do 30.11.1983 r. J. Z. był zatrudniony w Zakładach (...) w G. Początkowo pracodawca zawarł z nim umowę o pracę na stanowisko operatora śrutownika na Wydziale (...). Praca ta polegała na oczyszczaniu odlewów. W pomieszczeniu panował hałas, wysoka temperatura i zapylenie. Od dnia 01.09.1982 r. ubezpieczonemu powierzono nowe stanowisko - hartownika na Oddziale (...). Następnie w okresie od 27.12.1982 r. do 31.03.1983 r. J. Z. pracował jako ślusarz w warsztacie, a od 1.04.1983 r. do 30.11.1983 r. ponownie jako hartownik. Pracę operatora śrutownika i hartownika ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy bez przerw w zatrudnieniu. Razem z J. Z. pracowali w tamtym okresie I. M. (w latach 1958-1999) i S. S. (w latach 1980-1988).

Od dnia 06.12.1995 r. ubezpieczony rozpoczął pracę w (...) w G. jako pracownik transportu w magazynie. Od dnia 01.04.1996 r. do 22.01.1998 r. pracował jako magazynier. Wraz z nim w latach 1995-2000 pracował M. N.. Praca wiązała się z dźwiganiem ciężarów - wałków gumowych o wadze od 100 do 200 kg, rozładowywaniem tirów, wydawaniem środków chemicznych, filtrów, gumy, klejów. Praca ta wykonywana była stale i w pełnym wymiarze czasu pracy i bez przerw w zatrudnieniu.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 32 i art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.; dalej jako: „ustawa emerytalna”) oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej jako „rozporządzenie z 1983 r.”) uznał, że J. Z. wykazał, iż posiada wymagany okres pracy w warunkach szczególnych, co uzasadniało odwołanie ubezpieczonego. Sąd pierwszej instancji pominął natomiast okoliczność braku posiadania przez odwołującego 25 lat ogólnego okresu ubezpieczenia.

Dla Sądu Okręgowego istotne było to, że pracodawcy wystawili ubezpieczonemu świadectwa pracy w warunkach szczególnych. Nie podzielił zarazem stanowiska organu rentowego, że istnieje sprzeczność pomiędzy stanowiskami wymienionymi w tych świadectwach, a stanowiskami ujętymi w ogólnych świadectwach pracy.

Analizując czy i od kiedy ubezpieczony świadczył pracę w warunkach szczególnych sąd pierwszej instancji oparł się na dokumentacji zgromadzonej w aktach osobowych i rentowych ubezpieczonego oraz dowodach z wyjaśnień J. Z. i zeznań świadków. Na tej podstawie uznał, że praca w okresie od 15.12.1980 r. do 30.11.1983 r. była pracą wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu w warunkach szczególnych. Zarówno jako operator śrutownika na wydziale odlewni, jak i hartownik na oddziale obróbki cieplnej ubezpieczony zajmował się oczyszczaniem i obróbką odlewów. Jeśli chodzi o pracę w (...) Sąd pierwszej instancji miał na uwadze treść zeznań świadka M. N., który potwierdził treść wyjaśnień ubezpieczonego, co do stałości pracy wykonywanej bez przerw w zatrudnieniu i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd Okręgowy uznał, że prace przy oczyszczaniu i wykańczaniu odlewów są wymienione w wykazie A, w Dziale III dotyczącym Prac w hutnictwie i przemyśle metalowym pod poz. 23, a prace w hartowniach pod poz. 76 Wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 1983 r. Ponadto prace przy oczyszczaniu odlewów są wymienione w Dziale III wykazu A, pod poz. 23 pkt 2 załącznika do zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z 30.03.1985 r. w sprawie wykazu stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w warunkach szczególnych....., a pod poz. 67 pkt 4 tegoż zarządzenia wymienione jest z kolei stanowisko hartownika. Zarządzenie to ma charakter pomocniczy w takim zakresie, w jakim doprecyzowuje stanowiska lub prace wskazane w odpowiednim dziale wykazu A rozporządzenia z 1983 r.

Odnośnie okresu pracy ubezpieczonego od dnia 06.12.1995 r. do 22.01.1998 r. Sąd Okręgowy uznał, że jako pracownik transportu w magazynie a od dnia 01.04.1996 r. do 22.01.1998 r. jako magazynier J. Z. zajmował się dźwiganiem ciężarów - wałków gumowych o wadze od 100 do 200 kg, rozładowywaniem tirów, wydawaniem środków chemicznych, filtrów, gumy i klejów. Praca ta stanowiła zatem ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe wymienione w Dziale VIII Transport pod poz. 1 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 1983 r. Za doprecyzowujące ten typ prac uznał Sąd pierwszej instancji Zarządzenie nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 03.08.1987 r., gdzie w Dziale VIII Transport, pod poz. 1 pkt 2 i 3 wymienione zostało stanowisko robotnika przeładunkowego (transportowego) i robotnika magazynowego.

Po zliczeniu okresów pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych Sąd Okręgowy uznał, że J. Z. posiada staż wynoszący 16 lat, 1 miesiąc i 15 dni, przez co spełnił on wszystkie warunki decydujące o prawie do emerytury w wieku obniżonym; gdyż osiągnął wiek emerytalny 60 lat oraz posiada co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Z tego względu Sąd pierwszej instancji zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do świadczenia. Zarazem w uzasadnieniu swojego wyroku sąd ten przyznał, że nie wziął pod uwagę braku po stronie ubezpieczonego wymaganego 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego i nie przeprowadził w tym zakresie stosownego postępowania, co było błędem i co powinno było skutkować oddaleniem odwołania.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pełnomocnik organu rentowego, który zaskarżył rozstrzygnięcie zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy emerytalnej, poprzez niezasadne przyjęcie, że ubezpieczony ma prawo do emerytury. Wskazując na powyższy zarzut organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania; ewentualnie o zmianę wyroku w całości i oddalenie odwołania J. Z..

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że w sprawie było sporne, czy ubezpieczony przez co najmniej 15 lat pracował w szczególnych warunkach oraz czy posiada wymagany staż ogólny. Przy orzekaniu Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę, iż J. Z. legitymuje się łącznym stażem pracy w wymiarze jedynie 24 lat, 8 miesięcy i 20 dni, co powinno skutkować oddaleniem odwołania.

W odpowiedzi na apelację organu rentowego J. Z. podniósł, że legitymuje się łącznym stażem pracy ustawowo wymaganym do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym. Chociaż Sąd Okręgowy nie przeprowadził w tym zakresie postępowania, co potwierdza uzasadnienie wyroku, wskazujące na błąd obarczający orzeczenie, jednak do okresu składkowego należy zaliczyć nie tylko pracę w warunkach szczególnych, ale także okres ponad 20 lat, w trakcie których ubezpieczony opłacał składki w KRUS. Ubezpieczony podkreślił, że stosowne dokumenty potwierdzające co najmniej 20 - letni okres składkowy w KRUS zostały dołączone do akt sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym.

J. Z. wniósł o oddalenie apelacji, ewentualnie w przypadku stwierdzenia braków proceduralnych w postępowaniu pierwszo - instancyjnym, o skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się o tyle uzasadniona, że doprowadziła do kontroli instancyjnej zaskarżonego orzeczenia i w konsekwencji zmiany rozstrzygnięcia poprzez oddalenie odwołania J. Z.. Przy czym sąd drugiej instancji dopatrył się w postępowaniu sądu meriti dodatkowych, nie podnoszonych w apelacji uchybień.

Przede wszystkim pamiętać bowiem należy, że sąd odwoławczy rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go tylko zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; ponadto w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. W obecnym modelu procedury cywilnej sąd drugiej instancji nie ogranicza się do kontroli zarzutów postawionych w apelacji, lecz bada ponownie całą sprawę, a kontrolując prawidłowość zaskarżonego orzeczenia, pełni również funkcję sądu merytorycznego, który może rozpoznać sprawę od początku, uzupełnić materiał dowodowy lub

powtórzyć już przeprowadzone dowody, a także poczynić samodzielnie ustalenia na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji.

Kierując się tymi zasadami Sąd Apelacyjny uznał, że w niniejszej sprawie sąd pierwszej instancji dokonał dowolnej oceny materiału dowodowego odnośnie wykazania przez J. Z. ponad 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych. W konsekwencji sąd ten poczynił wadliwe ustalenia faktyczne w sprawie. Ponadto przyznał ubezpieczonemu świadczenie, mimo nie zbadania przesłanki ogólnego stażu ubezpieczeniowego warunkującej nabycie prawa do emerytury w wieku obniżonym. Powyższe doprowadziło do skutecznego wzruszenia rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego i wydania przez Sąd Apelacyjny wyroku oddalającego odwołanie J. Z. od decyzji organu rentowego.

Dokonując ponownej analizy materiału dowodowego sprawy, sąd drugiej instancji przede wszystkim miał na względzie, że zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem Sądu Najwyższego przy ustalaniu uprawnień do wcześniejszej emerytury sprawą mającą istotne znaczenie jest określenie branży. Przydzielenie prac szkodliwych do poszczególnych działów gospodarki nie jest przypadkowe. Ma bowiem związek z działaniem szkodliwych czynników na konkretnym stanowisku pracy. I dlatego nie można prac uznanych w jednej branży jako szkodliwe tak samo traktować w innych działach (wyrok Sądu Najwyższego z 23 listopada 2012 r., sygn. II UK 104/12, G.Prawna 2013/34/7). Taki sposób kwalifikacji prawnej prac nie jest dziełem przypadku. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia z 1983 r., wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym (wyrok Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2010 r., sygn. II UK 21/10, LEX nr 619638).

Taka sytuacja miała miejsce w rozpoznawanej sprawie. Sąd pierwszej instancji zaliczył zajmowane przez ubezpieczonego stanowisko magazyniera do prac wymienionych w Dziale VIII W (...). Tymczasem zakłady (...) produkujące spody obuwnicze z gumy są zaliczane do odrębnej branży, tj. Działu VII „W przemyśle lekkim”. Stanowisko magazyniera w dziale tym nie figuruje. Wyszczególnione zostały natomiast jedynie prace polegające bezpośrednio na produkcji spodów obuwniczych (pkt 12). Niewątpliwie praca magazyniera nie jest pracą bezpośrednio związaną z produkcją spodów obuwniczych.

Dokonując niewłaściwej kwalifikacji wykonywanej przez ubezpieczonego pracy w przedsiębiorstwie (...), Sąd Okręgowy naruszył przepisy § 4 ust. 1 rozporządzenia z 1983 r., a w konsekwencji tegoż - naruszył także art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej, odsyłający do rozporządzenia przy ustalaniu szczegółowych przesłanek nabycia prawa do emerytury z obniżonego wieku, o jakim stanowi ust. 1 tego artykułu.

Zarazem sąd pierwszej instancji dokonując oceny charakteru świadczonej przez ubezpieczonego w latach 1995-1998 pracy posiłkował się zarządzeniem nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z 1987 r., gdzie w Dziale VIII Transport, pod poz. 1 pkt 2 i 3 wymienione zostały stanowiska robotnika przeładunkowego (transportowego) i robotnika magazynowego. Przede wszystkim ewentualne posiłkowanie się zarządzeniem powinno odnosić się do Działu VII „W przemyśle lekkim” poz. 12 „Produkcja spodów obuwniczych ze skóry, gumy i tworzyw sztucznych oraz klejenie i powlekanie tkanin obuwniczych”, który wyszczególnia stanowiska:

- 1) przygotowawca mieszanek chemicznych,
- 2) walcownik mieszanek gumowych,
- 3) przygotowawca tkanin i gumy,
- 4) sklejacznik materiałów tekstylnych,
- 5) przygotowawca opakowań i dodatków obuwniczych (przy farbowaniu tekstyliu, taśm lamówkowych i sznurowadeł),
- 6) operator agregatu do produkcji elementów spodowych i kopyt,

7) obuwnik - wykrawacz (przy wykrawaniu elementów spodowych obuwia oraz przy wykrawaniu wielowarstwowym tekstyli),

8) robotnik magazynowy przy barwnikach i chemikaliach.

Tym niemniej Sąd Apelacyjny zauważa, że problemy interpretacyjne związane z oceną mocy prawnej wykazów resortowych zawierających uszczegółowienie rodzajów stanowisk pracy wykonywanej w szczególnych warunkach zostały wyjaśnione w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., sygn. III ZP 30/01. Stwierdzono w niej, że zawarte w art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej odesłanie do tychże przepisów nie upoważnia do tworzenia wykazów obejmujących stanowiska pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Wspomniane upoważnienie dla właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych i centralnych związków spółdzielczych nie stwarzało ani podstawy prawnej do wydawania aktów nie pozostających w zgodności z powszechnie obowiązującym prawem, ani nie przewidywało możliwości wykraczania poza wykazy prac wykonywanych w szczególnych warunkach wymienionych w załączniku do rozporządzenia z 1983 r. Wykazy resortowe muszą być dostosowane do treści tego załącznika, w którym zawarty jest kompletny wykaz stanowisk pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Gdy zatem określają one tego rodzaju stanowiska pracy niezgodnie z załącznikiem do rozporządzenia, nie wywołują skutków przewidzianych w art. 32 ustawy.

Wymienione w Dziale VII poz. 12 pkt 8 stanowisko „robotnika magazynowego przy barwnikach i chemikaliach” nie dość, że nie odpowiada czynnościom wykonywanym przez ubezpieczonego stale w pełnym wymiarze czasu pracy, to jeszcze ten typ pracy nie został wymieniony w Dziale VII rozporządzenia z 1983 r. Jeszcze raz podkreślić należy, że decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji załącznika A do rozporządzenia z 1983 r. W świetle art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej pracami w szczególnych warunkach nie są bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tym rozporządzeniu.

W tym kontekście sąd drugiej instancji zmienił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i uznał, że praca w/w wykonywana przez J. Z. nie była pracą w warunkach szczególnych o jakich mowa w art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej. Z tego względu ubezpieczony nie wykazał wymaganego ustawą 15-letniego stażu pracy warunkującego przyznanie prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Powyższa okoliczność była przesądzająca dla rozpoznania niniejszej sprawy. Tym niemniej Sąd Apelacyjny zauważa, że wątpliwości budziło także zakwalifikowanie całego okresu pracy J. Z. w Zakładach (...) w G. jako pracy w warunkach szczególnych. Z akt osobowych ubezpieczonego wynika, że początkowo ubezpieczony pracował na stanowisku operatora śrutownika na Wydziale(...). Praca ta również nie została wymieniona w rozporządzeniu z 1983 r. w Dziale III „W hutnictwie i przemyśle metalowym”, pododdziale „Odlewanie staliwa, żeliwa, metali nieżelaznych i rur”. Ten bowiem w pkt 22 wymienia „Obsługę żeliwiaków, rozlewni i innych urządzeń pomocniczych”. Co prawda w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Hutnictwa i Przemysłu Metalowego w pododdziale „Odlewanie staliwa, żeliwa, metali nieżelaznych i rur” pkt 22 „Obsługa żeliwiaków, rozlewni i innych urządzeń pomocniczych” wymieniono pod pozycją 6) operatorów śrutownika (produkcja śrutu), jednakże sąd pierwszej instancji nie poczynił żadnych ustaleń w zakresie tego, czy praca ubezpieczonego jako śrutownika polegająca na oczyszczaniu odlewów w maszynie może zostać zakwalifikowana jako „Obsługa żeliwiaków, rozlewni i innych urządzeń pomocniczych” w rozumieniu rozporządzenia z 1983 r.

Na koniec Sąd Apelacyjny zauważa, że spełnienie przez J. Z. wymogu 25 lat okresu składkowego i nieskładkowego nie było w ogóle przez sąd pierwszej instancji oceniane. Sąd Okręgowy nie poczynił w tym zakresie żadnych ustaleń. W związku z tym okoliczność ta nie poddawała się merytorycznej kontroli instancyjnej sądu odwoławczego. Tym niemniej zauważyć należy, że w aktach rentowych ubezpieczonego zawarta jest „Karta przebiegu zatrudnienia” (k. 45 pliku II akt), w której wyszczególniono okres nazwany jako „okres uzupełniający – rola” w wymiarze 7 lat, 2 miesięcy i 13 dni. Okres ten ustalono w oparciu o „Zaświadczenie dotyczące okresów podlegania ubezpieczeniu

społecznemu rolników, okresów podlegających zaliczeniu oraz wysokości opłaconych składek” (k. 15 pliku II akt rentowych) wystawione przez KRUS Oddział (...) w Z., P. Terenową wG.

Choć okoliczność braku 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych stanowiła osobną podstawę do wzruszenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, to bezpośrednią przyczyną zmiany wyroku było ustalenie, że J. Z. nie legitymuje się 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych.

W świetle powyższych uwag Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że oddalił odwołanie J. Z. od decyzji organu rentowego z dnia 26 marca 2013 roku.